

JOS LAUWERS

Gewezen gemeentesekretaris Perk en Buken
Ere-gewestelijke gemeenteontvanger

Bekroond met de Prijs voor Heemkunde 1987
Eremelding 1ste ABB-prijs 1991

Geschiedenis van

BERG, BUKEN,
KAMPENHOUT
en
NEDEROKKERZEEL

Tweede herziene en vermeerderde druk

Uitgegeven door het gemeentebestuur van Kampenhout

1993

Drukkerij Bvba VERRAES - Heule

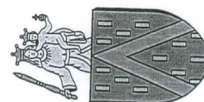
Gemeente Kampenhout

Gemeentehuisstraat 16 • 1910 Kampenhout
Tel. (016) 65 99 39

Gerry Croon

Departementshoofd Culturele Zaken

e-mail: gerry.croon@kampenhout.vera.be

HET KASTEEL TER LOENST OF TER LOONST

De naam van dit middeleeuws hof lijkt ons geen zwaar probleem te stellen voor de onomastici. De benamingen Ter Loenst en Ter Loonst zijn allebei gelijkwaardig in zwang, alhoewel het gemeentebestuur opteerde voor de oo-schrijfwijze bij de aanduiding van straten in de buurt (Terloonstvoetweg en Terloonststraat).

Even aanleunend bij een paar namen van andere gemeenten, komen we alras tot een aanneembare uitleg. In Borgloon vinden we dezelfde stam terug. Daar beduidt Loon een datiefvorm van Lo, een woord dat veel voorkomt in de toponymie. De Franse vorm Looz is het meervoud van datzelfde woord, eigenlijk loo's.

De schrijfwijze met oe levert al evenmin bezwaren op. In de gemeentenaam Loenhout belet immers ook niets een vorm van Lo te zien. De term Lo of Loo is afgeleid van het Indo-Europese woord *Louko* of van het Germaans *Lauka*, die oorspronkelijk 'open plek in het bos' betekenden. Later gebruikte men het woord ook voor heide, nog later voor beboste heide en zelfs voor bos in 't algemeen.

Het suffix -t wijst op een kollektief. Wij zouden dus Ter Loenst of Ter Loonst eenvoudig kunnen omzetten in een plaats waar meerdere open plekken in het bos bestonden. In dat verband kan men denken aan de open vlakten van Wilderkouter en Hoogveld in tegenstelling met het Kampenhouderbos.

Het middeleeuwse hof Ter Loonst was eertijds een versterkte hofstede, omgeven door grachten. Gebouwd in 1162 bleef het belangrijkste gedeelte ervan bewaard en is nu nog bewoond. Oorspronkelijk was het een leengoed van de heerlijkheid van Stalle en hoorde in 1468 toe aan Adriaen vanden Broeck. In een bekentenis van 16 augustus 1468 heet het inderdaad: 'Item vanden here van Stalle van hof geheten Ter Loenst met twelf bunderen lands daer bove gelegen onder Campenhout, geldende sjairs achtentwintigh viertelen rog' (RAB., Leenhof Bt. 176).

In 1474 was Herman In de Schale er bezitter van (22). Later ging het over in handen van ridder vanden Dale. Op datum van 14 februari 1496/97 vonden wij een andere aanduiding betreffende dit leen: 'Ick Lowys van Vekene woenende te Loeven certifierende mits desen mynen tegenwoordighen heere dat ick van mynen heere hertoghen daer houden ben te lennen de leenpanden hier naervolgende: inden eersten twelff landen (zes lant zes beempden) ghelegen binnen der rysen van Campenhout tusschen de goede Wout Capellemans ten eerste en de Loenenscherstrate ter andere sijde, welcke twelff bunder erfs jaerlycx gelden derthien en eenen halven rijns gulden te twintigh stuver stuck' (RAB., Leenhof Bt. 2.306).

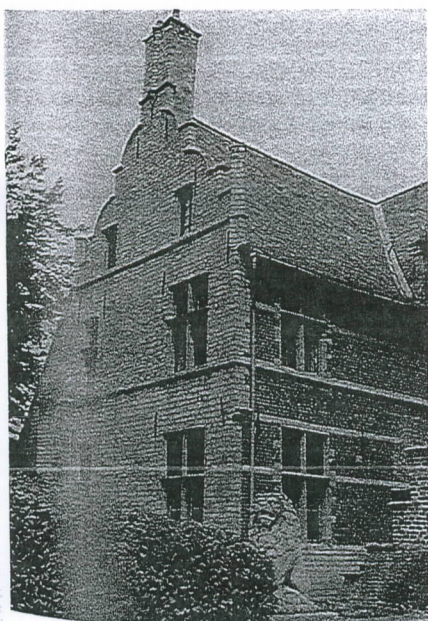
In 1535 kwam het in bezit van jonker Aert de Borchgrave, edelman aan het hof van keizer Karel. Dat zou trouwens aanleiding gegeven hebben tot een drie-daags bezoek van Karel V, op doorreis naar Duitsland, gebeurtenis die plaatsgreep in juni 1538. De Sint-Sebastiaansgilde van Kampenhout, waarvan men beweert dat ze in haar beginperiode gehecht was aan het hof Ter Loenst, kwam er samen met de bevolking de keizer toejuichen.

Op 24 oktober 1536 legde de genieter van de opbrengst van dit leen volgende verklaring af: 'Ick Peeter Noosen, priester, certificeert met desen mynen heeren den commissarissen geordonneert bij onsen heere den keysere totten dienst der leenen ende achterleenen van Brabant, dat jonker Aert de Bourggrave beleent houdende is van myn heere van Stalle een hof ende huys met twelf bunderen lants aen steene hof gelegen datmen heet thof ter loenst, gelegen onder de prochie van Kampenhout.

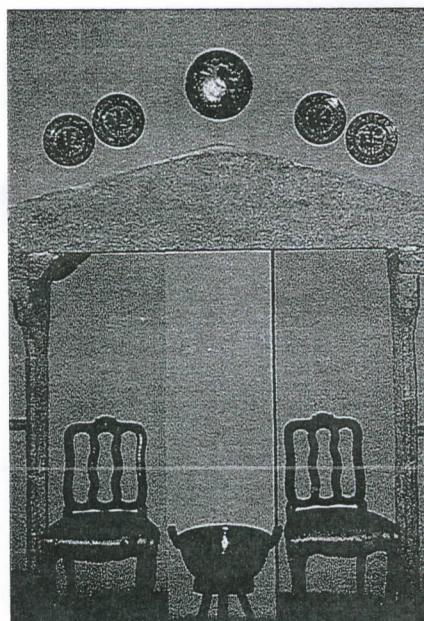

Campehouf.
Castel Terloonst

De eertijds versterkte leenhoeve Ter Loonst werd reeds in 1162 vermeld.

Renaissance trapgevel (1592) van
kasteel Ter Loonst.

Keizer Karel zou in deze kamer
gelogeerd hebben in 1538.

Diewelcke twelf buenderen lants my jaerlycx weert syn achttien mudden rogge ter mate van Mechelen, ende den bogaert is my weert jaerlycx drye ringsgulden ende niet meer' (RAB., Leenhof van Bt. 4.546).

In 1685 vinden wij de opbrengst terug onder vorm van het Borggraefdiende, dat door jonker Louis de Borchgrave bestemd was ten voordele van de fondatie Borchgraeff te Leuven, bezet op 12 bunder land gelegen achter het hof Ter Loenst en ook op de hoeve zelf (B).

De slotgrachten die het domein omringen, evenals de schietgaten van de ingangspoort, tonen aan dat Ter Loenst een versterkte leenhoeve was die, hoewel niet in staat om aan een beleg het hoofd te bieden, toch haar bewoners een schuilplaats bood bij een onverwachte aanval. De traditie zegt ons dat in de XVIe eeuw deze versterkte hoeve een landbouwwuitbating was van middelmatige grootte, die zich over een veertigtal ha uitstreckte. We weten ook dat in het begin van de XIXde eeuw het domein uiteenviel en de gronden werden verbrokkeld. De gebouwen omringd door 3 ha land, werden veranderd in een stokerij. Later en tot op onze dagen, is het goed dikwijls van eigenaar veranderd. Achtereenvolgens waren het de burggraven de Spoelberch, de baronnen de Pret-Roose de Calesberg, de baronnen Baudequin de Peuthy, de graven Moretus, de baronnen de Vinck de deux Orp en tenslotte mevrouw Amant-Pelgrims, die op 26 december 1956 het slot en zijn bijgebouwen verkocht aan de huidige eigenaars (72).

Wij kunnen hier nog aan toevoegen dat het kasteel bij het begin van deze eeuw eigendom was van baron Paul de Giey uit Knokke. Thans is het in bezit van graaf Guy Carpentier de Changy en gravin Consuelo de Meeûs d'Argenteuil, die het sedert 1957 met hun gezin bewonen.

In de benedenzaal treft men nog een open haard aan, steunend op gotische pilaren met leeuwecoppen en mensenhoofden. Deze eigenaardige zandstenen schouw zou uit de 17de eeuw dateren. Nu nog wijst men u op de eerste verdieping een kamer aan, waar keizer Karel indertijd zou gelogeerd hebben. Er is een open haard met eenvoudige gotische ornamenten. Het lijstwerk van hun posten maakt het mogelijk ze in de 16de eeuw te situeren.

Adres van het Kasteel ter Loonst: Terloonststraat 22, 1910 Kampenhout (Relst). Bij K.B. van 27.5.1971 werden kasteel en inrijpoort als monument, de omgeving als landschap beschermd.

ARCHITEKTURAAL BEELD VAN TER LOONST

In het tijdschrift 'De woonstede door de eeuwen heen' (1973) bracht Mathilde de TROYER een nauwkeurig gedetailleerde beschrijving over de bouwtrant van het kasteel Ter Loonst (72), die we integraal overnamen in onze eerste studie over Kampenhout (21). Hieronder geven we een uitvoerig artikel, dat in 1975 gepubliceerd werd in 'Bouwen in Vlaanderen' (29):

"Voormalige hoeve 'Ter Loonst', eertijds leen van de heerlijkheid Stalle, vermeld in 1474 als eigendom van Herman In de Schale.

Heden is het een omgracht kasteeltje daterend uit XV en XVI-XVII met dienstgebouwen uit XVIII, dat sedert einde 1956 zorgvuldig gerestaureerd wordt door de huidige bewoners.

Gevat tussen de L-vormige woonvleugel uit XVII en de eveneens L-vormige dienstvleugel met poortdoorgang (1752), een voormalige twee verd. hoge donjon met zadeldak (leien), uit XV.

Zandsteenbouw in breuksteenverband voor de onderkelderde begane grond en de beide zij-

trapgevels (4 en 5 tr.); de voor- en achtergevel van de overkragende bovenverd. in baksteen-metselwerk met speklagen van zandsteen, ter vervanging, in XVII, van een vroegere houten of lemen wand; terzelfder tijd werd de vermoedelijk toen gesloten begane grond voorzien van kruisvensters zoals in de bovenverd. (uitspringende lateien en middenkalven); aan de erfzijde, trapdakvenstertje van bak- en zandsteen.

Binnenin, op beide bouwlagen, geprofileerde kraagstenen onder de balkenzoldering, en zandstenen schouwen met geprofileerde stijlen en zware mijtervormige dekplaat.

Aanleunende L-vormige *woonvleugel* met zadeldak (leien), in traditionele stijl uit XVI-XVII; met speklagen verrijkt baksteenmetselwerk op een afgeschuinde plint van zandsteen. Kruisvensters met sponning en negblokken en uitspringend beloop der lateien en middenkalven. Rondboogdeur met diamantpunt ter versiering van de sluitsteen en de imposten: rechth. bovenlichtje.

Smalle, met een driehoekig fronton bekroonde dakkapellen.

Trapgevel (7 tr.) ten noordwesten. Zuidwestgevel van de haakse vleugel opgetrokken uit zandsteen en uitlopend op een trapgevel geflankeerd door overhoekse pinakels en gevormd door afwisselend gewone en ingezwenkte treden (XVI); de kleine uitsprong van zandsteen was eertijds een latrine.

Nagenoeg alle vertrekken hebben een zoldering van moer- en kinderbalken met geprofileerde sloffen en zandstenen kraagstenen; fraaie XVIII-eeuwse stucbepleistering in de eetkamer en in één der salons, een zandstenen schouw met renaissancereliëfs. Aan de andere zijde van de voormalige donjon, L-vormig *dienstgebouw* met zadeldak (pannen en leien); baksteenmetselwerk met zandstenen onderbouw. In de met bakstenen vlechtingen, top- en schouderstukken afgewerkte puntgevel van het vooruitspringend haaks gedeelte, een rechth. inrijpoort met houten latei en zandstenen posten; gevelsteen met jaartal 1752 erboven; sleutelgat verwerkt in een fraai vogelmotief. Aan de erfzijde, vier rondboogdeuren van zandsteen met ijzerzandstenen lateien, en een trapdakvenster met consooltjes onder de vensterlatei; latere (XIX) licht steekboogvormige vensters van baksteen in de achtergevel. Zijtrapgevel (7 tr.) ten zuidoosten verrijkt met zandstenen speklagen en voorzien van zandstenen zoldervenstertjes en dichtgemaakte duiventillen (XVII?).

Ertgov., stal met zadeldak (pannen) uit XVIII en bredere en ietwat verspringende dwarsschuur in het verlengde, onder schilddak (pannen); in de hoek van beide gebouwen, rond bakstenen torentje met leien kegeldak; baksteenbouw met lage breukstenen onderbouw; twee rondboogvormige staldeuren van zandsteen met negblokken, uitspringende imposten en verankerde sleutel; schuurpoorten met zandstenen posten en houten lateien. In de noordwestgevel, drie slanke rondboogarcaden van baksteen met zandstenen imposten en negblokken, van een later in een schuurgedeelte ingericht wagenhuis (?); andere zijpuntgevels met vlechtingen en schouderstukken.

De inrijpoort, de gevels en daken van de voorgedeelten van het kasteel met zijn onmiddellijke omgeving zijn als monument en als landschap beschermd.

Verzorgde restauratie o.l.v. R.M. Lemaire".